

Postpartum Depression and Maternal Attachment Leves of Mothers in the Neonatal Intensive Care Unit of Premature Baby

Meltem SERVET YILMAZ^{1,a}, Melahat AKGÜN KOSTAK^{2,b}

¹Neonatal Intensive Care Unit, Faculty Health Research and Application Center Hospital, Trakya University, Edirne, TURKEY

²Nursing Department, Faculty of Health Science, Trakya University, Edirne, TURKEY

ORCID: ^a0000-0002-8508-5845, ^b0000-0003-0507-9638

ABSTRACT

This study was conducted to determine the maternal attachment and postpartum depression levels, the relation between postpartum depression and maternal attachment and the factors affecting this relation in mothers who had a premature baby hospitalized in neonatal intensive care unit (NICU). The study was carried out in an university hospital and includes 98 mothers who had a premature baby in the NICU. Data were collected with "Data Collection Form", "Maternal Attachment Scale (MBE)" and "Edinburgh Postpartum Depression Scale (EPDS)". Percentage, mean and standard deviation, Kruskal Wallis Variance Analysis, Mann Whitney U test and Spearman correlation analysis were used for statistical analysis. All $p < 0.05$ were considered significant. The mean age of the mothers was 29.11 ± 6.20 years, the gestational age of the infants was $31,32 \pm 3,39$ days, the birth weights was 1574.28 ± 609.65 gr, the infants were 39.43 ± 15.56 days old, the mean duration of NICU were 35.23 ± 17.60 days, respectively. The mean score of MBE was 100.80 ± 4.10 , mean score of EPDS were 8.55 ± 4.91 . As the MBE scores of the subjects increased, the EPDS scores were decreased ($p=0.038$). It was found that as the time for the mother to to cuddle their babies for the first time lengthened, the scores of the BDI decreased ($p=0.012$). There was statistically significant difference between experience of intense grief of mothers during pregnancy and EPDS scores ($p=0.035$). It was found that postpartum depression had a negative effect on maternal attachment, whereas maternal attachment and depression status were related in mothers with a premature baby in NICU. It was also found that the prolongation of the cuddling of the mothers negatively affects the maternal attachment.

Key words: Maternal attachment, Neonatal intensive care, Premature, Postpartum depression.

Prematüre Bebeği Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Annelerin Postpartum Depresyon ve Maternal Bağlanma Düzeyleri

ÖZET

Çalışma, prematüre bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan annelerin maternal bağlanma ve postpartum depresyon düzeylerini, postpartum depresyon ve maternal bağlanma ilişkisini ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapıldı. Çalışma bir üniversite hastanesinin YYBÜ'de prematüre bebeği yatan 98 anne ile gerçekleştirildi. Araştırmanın verileri "Veri Toplama Formu", "Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ)" ve "Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği (EPDÖ)" ile toplandı. Verilerin analizinde yüzdellik, ortalama ve standart sapma, Kruskal Wallis Varyans Analizi, Mann Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi kullanıldı. Tüm $p < 0.05$ olan değerler anlamlı kabul edildi. Annelerin yaş ortalaması 29.11 ± 6.20 , bebeklerin gestasyon yaşlarının 31.32 ± 3.39 , doğum tartılarının 1574.28 ± 60.65 , bebeklerin 39.43 ± 15.56 günlük oldukları, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatış günlerinin 35.23 ± 17.60 olduğu belirlendi. Annelerin MBÖ ortalaması 100.80 ± 4.10 , EPDÖ puan ortalamaları 8.55 ± 4.91 bulundu. Annelerin MBÖ puanları arttıkça EPDÖ puanları azaldı ($p=0.038$). Annelerin bebeklerini ilk kez kucaklarına alma zamanları uzadıkça MBÖ puanlarının azaldığı bulundu ($p=0.012$). Annelerin gebelikte yoğun üzüntü yaşama durumları ile EPDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlı fark bulundu ($p=0.035$). Çalışmanın sonucunda; prematüre bebeği YYBÜ'de yatan annelerin maternal bağlanma ve depresyon durumları arasında ilişki olduğu, postpartum depresyonun maternal bağlanmayı olumsuz etkilediği saptandı. Ayrıca annelerin bebeklerini kucağa alma sürelerinin uzamasının maternal bağlanmayı olumsuz etkilediği belirlendi.

Anahtar kelimeler: Maternal bağlanma, Prematüre, Postpartum depresyon, Yenidoğan yoğun bakım.

*Bu çalışma 07.04.2017 tarihinde yüksek lisans tezi olarak kabul edilen "Prematüre Bebeği Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Annelerin Postpartum Depresyon ve Maternal Bağlanma Düzeyleri" başlıklı tezden hazırlanmış özgün bir çalışmadır.

*Çalışma 12-16 Nisan tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen 25. Ulusal Neonatoloji Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Anne ve babaların yaşamında çocuk sahibi olmak çok önemli bir durumdur. Anne ve babalar dünyaya getirdikleri bebeklerinin sağlıklı ve gelişimini tamamlamış olmasını isterler (Güleşen ve Yıldız 2013). Sağlıklı bebek beklerken bebeğin preterm doğması, annelerde şok, anksiyete, korku, güçsüzlük, umutsuzluk, kaygı, kızgınlık, suçluluk gibi emosyonel belirtilerde artışa neden olmaktadır (Arslan ve Turgut 2013; Erdeve ve ark. 2008; Uludağ ve Ünlüoğlu 2012).

Preterm yenidoğanların genellikle Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde (YYBÜ) takip edilmeleri, profesyonel yardım ve özel bakım almaları gerekmektedir. Preterm yenidoğanlar YYBÜ'de invaziv girişimlerle karşılaşmalarının yanında en önemlisi annelerinden ayrılabilirlerdir. Bu nedenle preterm doğum, erken dönemde anne bebek ilişkisinin başlatılmasında önemli bir engeldir, maternal bağlanmayı olumsuz etkiler (Arslan ve Turgut 2013; Can 2010, Güleşen ve Yıldız 2013).

Maternal bağlanma anne-bebek arasında doyum sağlayan bir etkileşim sonucunda annenin bebeğine geliştirdiği sevgi ve bağın oluşum sürecidir. Bağlanma 6 ile 24 ay arasında şekillenmektedir. Anne ile bebeğin kurduğu iletişim ne kadar erken ve sağlıklı olursa annelik duygusu da hızlı ve güçlü oluşur. Sevgiyle bağlanma maternal uyumun bir parçasıdır ve buna bağlı olarak da bebekte güven duygusu gelişir (Kavlak ve Şirin 2007). Anne ve bebeğin sağlık durumu, ebeveynler arasındaki ilişki durumu, aile bağları, kültürel yapı, gebeliğin planlı olma durumu, sosyo-ekonomik durum, riskli gebelikler gibi birçok faktör bağlanmayı etkilemektedir (Kınık ve Özcan 2020).

Postpartum dönem annelerin duygusal olarak hassas oldukları psikiyatrik bozukluklar, geçici depresif semptomlar (postpartum blues), postpartum depresyon, postpartum psikoz ve ortak anksiyete bozuklukların görülme riskinin arttığı bir dönemdir (Güleşen ve Yıldız 2013; Uludağ ve Ünlüoğlu 2012). Prematüre bebeğin YYBÜ'de yatması sonucu annenin bebeğinden ayrı oluşu, ona istediği bakımı verememesi annenin kaygı ve stresini arttırarak anne bebek ilişkisini ve maternal bağlanmayı olumsuz etkilemektedir (Güleşen ve Yıldız 2013; Uludağ ve Ünlüoğlu 2012) Anne-bebek bağlanmasının yetersiz olması da annede depresyon riskini

arttırarak bir kısır döngü oluşturmaktadır (Korjaa ve ark. 2009). Annenin postpartum depresyonu bebeğin duygusal, davranışsal ve bilişsel gelişimini ve bağlanma örüntüsünü olumsuz etkiler. Oysa annenin bebeğine sevgiyle bağlanması çocuğun sağlıklı gelişimini etkileyen en önemli öğelerdendir. Anne ile bebek arasında güvenli bağlanma sağlanamazsa bebekte duygusal, sosyal, fiziksel ve zihinsel sorunların gelişme riski artar (Çalık ve Aktaş 2011; Güleç ve Kavlak 2013; Hergüner ve ark. 2014; Kokanalı ve ark. 2018).

Annenin bebeğinin bakımına katılmasının desteklenmesi anne bebek iletişimini dolayısıyla bağlanmayı arttıracığından bunun sağlanması hemşirenin önemli sorumlulukları arasında yer almaktadır (Arslan ve Turgut 2013; Çalışır ve ark. 2008). Hemşireler ebeveyn-bebek bağlanmasını erken dönemde sağlamak ve süreci devam ettirmek için eğitim ve danışmanlık rolünü kullanmalıdır (Çalık Bağrıyanık ve ark. 2020). Anne bebek arasındaki ilişkinin doğumdan sonra en kısa sürede başlatılması ve maternal bağlanmanın güçlendirilmesi ile depresyon düzeyinin azaltılması hedeflenmektedir (Arslan ve Turgut 2013). EFCNI (Avrupa Yenidoğan Bebek Bakımı Vakfı) prematüreliliğin Avrupa çapındaki etkilerini değerlendirmek için hazırladığı 2011 yılı raporunda, preterm doğum ve preterm doğumun olası uzun dönemdeki sonuçlarını ele alan kapsamlı araştırmaların yapılması önerilmektedir (Çalışır ve ark. 2008; Çavuşoğlu 2013).

Bu bilgiler ışığında bu çalışma, prematüre bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan annelerin maternal bağlanma ve postpartum depresyon düzeylerini, maternal bağlanma ve postpartum depresyon ilişkisi ve bağlanmayı etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlandı. Preterm bebeği olan annelerin postpartum depresyon, maternal bağlanma düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin bilinmesi ile hemşirelerin; anne-preterm bebek ilişkisini geliştirmek için gereksinimleri saptama, uygun bakımı planlama ve aileye eğitim verme aşamalarında bu çalışmanın rehber olacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma prematüre bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan annelerin postpartum depresyon ve maternal bağlanma düzeylerini, maternal bağlanma ve postpartum depresyon ilişkisi ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla

yapılan tanımlayıcı ve kesitsel bir araştırmadır.

Araştırmanın evrenini, Kasım 2014-Mayıs 2015 tarihleri arasında bir üniversite Hastanesinin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde prematüre bebeği yatan anneler oluşturdu. Preterm bebek anneleri içinde araştırma kriterlerini karşılayan ve veri toplama araçlarını eksiksiz dolduran 98 prematüre bebek annesi araştırmanın örneklemini oluşturdu. Örneklem seçiminde, annenin prematüre bebeğe sahip olması, bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatıyor olması, bebeğin en az 30 günlük olması, okuma yazma biliyor olması ve okuduğunu anlıyor olması, herhangi bir iletişim sorununun olmaması, araştırmaya katılmaya gönüllü olması kriterleri dikkate alındı.

Araştırmanın verileri "Veri Toplama Formu", "Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ)" ve "Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği (EPDÖ)" kullanılarak elde edildi.

Veri Toplama Formu, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda (Can 2010; Çalık ve Aktaş 2011; Hergüner ve ark, 2014; Güleç ve Kavlak 2013) hazırlanan form; bazı sosyodemografik (anne babanın: yaş, eğitim, çalışma durumları, gelir durumları, aile tipi), gebelik ve doğum ile ilgili özellikleri; gebelik sayısı, gebeliğin planlı olup olmama durumu, akraba evliliği, gebelikte problem yaşama, gebelik kontrollerine gitme, gebelikte ilaç kullanma, psikiyatrik hastalık öyküsü, gebelikte destek alınan kişi varlığı, doğum şekli, bebek ile ilgili özellikleri; bebeğin cinsiyeti, gestasyon yaşı, doğum tartısı, kaç günlük olduğu, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatış günü, doğum kilosu, klinik tanısı, konjenital anamoli varlığı, annelerin bebekleri ile ilgili özellikleri; doğumdan sonra bebeklerini ilk kez görme, dokunma ve kucağa alma zamanları, annenin bebeğini ilk kez gördüğünde hissettiği duygular, bebeği emzirme durumu vb. 46 sorudan oluşmaktadır.

Maternal Bağlanma Ölçeği (MBÖ), Muller tarafından maternal sevgiyle bağlanmayı ölçmek amacıyla geliştirilmiş, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Kavlak ve Şirin (2009) tarafından yapılmıştır. MBÖ kişinin kendinin uyguladığı bir ölçek olduğu için, okuma yazma bilen ve okuduğunu anlayabilen kadınlarla uygulanabilen bir ölçektir. Dörtlü likert tipi 26 maddelik ölçek maddeleri doğrudan ifadeleri içermektedir ve "Her zaman = 4 puan", "Sık sık = 3

puan", "Bazen= 2 puan" ve "Hiçbir zaman= 1" puan olarak puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilecek en düşük puan 26, en yüksek puan 104'tür. Yüksek puan maternal bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Kavlak ve Şirin (2009) geçerlilik güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha değerini 0.85 olarak bulmuştu. Bu çalışmada Cronbach Alpha 0.79 olarak bulundu.

Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği (EPDÖ), Cox ve Holden (1987) tarafından geliştirilen ölçek doğum sonrası dönemdeki kadınlarda depresyon riskini belirlemeye yönelik, tarama amaçlı olarak hazırlanmış olup depresyon tanısı koymaya yönelik değildir. On maddeden oluşan, 4'lü likert biçiminde kendini bildirim ölçeğidir. Dört seçenekten oluşan yanıtlar 0-3 arasında puanlanmakta, ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 ve en yüksek puan 30 olmaktadır. EPDÖ'nün kesme noktası 13 olarak hesaplanmış olup, ölçek puanı 13 ve daha fazla olan kadınlar depresyon için risk grubu olarak kabul edilmiştir (Cox ve Holden 1987). EPDÖ'nün Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Engindeniz ve ark. (1996) tarafından yapılmış ve ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alpha değerini 0.79 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada iç tutarlılık Cronbach Alpha değeri 0.80 olarak bulundu.

Araştırmanın verileri, bir Üniversite hastanesinin YYBÜ'de özel bakım odasında anneler bebekleri ile birlikte kalmaya başladıklarında ve bebeklerin doğumunun 30. gününden sonra toplandı. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşülerek elde edildi. Veri toplama formu ve ölçeklerin doldurulması yaklaşık 20 dakika sürdü.

Elde edilen verilerin analizi SPSS 19.0 "The Statistical Package for the Social Sciences-PC version 19.0 (SPSS, Chicago, IL)" programı ile değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistikler için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma analizleri kullanıldı. Sosyodemografik özellikler, Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği, Maternal Bağlanma Ölçeği puanları arasındaki ilişkiler verilerin dağılım özelliklerine göre Mann Whitney U, Kruskal Wallis testi ve Spearman korelasyon analizi ile değerlendirildi. Ölçeklere ve alt boyutlarına güvenilirlik analizleri uygulanarak Cronbach Alfa katsayıları hesaplandı. Tüm analizlerde p<0.05 anlamlı kabul edildi.

Araştırmanın yapılabilmesi için Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu 01.10.14

tarihli ve 18/08 karar No.lu Etik Kurul İzni, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezinden kurum izni alındı. Çalışmaya katılan preterm bebek sahibi anneler, araştırmanın amacı ile ilgili olarak bilgilendirildi, yazılı ve sözel onamları alındı. Annelere veri toplama formu ve ölçeklerde isimlerinin belirtilmeyeceği ve araştırmadan elde edilecek verilerin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı bilgisi verildi.

BULGULAR

Annelerin yaş ortalaması 29.11 ± 6.20 , eğitim durumları çoğunun lise (%29.6) %31.6'sinin çalıştığı, babaların yaş ortalaması 32.85 ± 6.33 , çoğunun lise (%34.7), %93.9'unun çalıştığı saptandı. Ailelerin, %41.8'inin şehirde yaşadığı, %86.7'sinin çekirdek aile, gelir durumlarını %53.1'inin orta olarak ifade ettiği saptandı. Annelerin %6.1'inde akraba evliliği olduğu, %11.2'sinin kronik bir hastalığının olduğu ve %11.2'sinin sürekli ilaç kullandığı bulundu. Annelerin %77.6'sının gebelik döneminde destek aldığı kişilerin olduğu, %61.2'sinin eşinden destek aldığı, gebelik döneminde %38.8'inin yoğun üzüntü yaşadığı, %3.1'inin gebelik öncesi dönemde psikiyatrik tanısının olduğu, %2'sinin gebelik öncesi ve gebelik döneminde psikiyatrik destek aldığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Annelerin bazı özelliklerinin dağılımı (n=98)

Özellikler	Ort ± SS	
Yaş	29.11 ± 6.20 (min = 18, max=46)	
	n	%
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	26	26.5
Ortaokul	17	17.4
Lise	29	29.6
Üniversite	26	26.5
Çalışma durumu		
Evet	31	31.6
Hayır	67	68.4
Aile yapısı		
Çekirdek aile	85	86.7
Geniş aile	13	13.3

Gelir durumu		
Düşük	16	16.3
Orta	52	53.1
İyi	30	30.6
Akraba evliliği varlığı		
Evet	6	6.1
Hayır	92	93.9
Kronik hastalık varlığı		
Evet	11	11.2
Hayır	87	88.8
Sürekli ilaç kullanma durumu		
Evet	11	11.2
Hayır	87	88.8
Destek alınan kişi varlığı		
Evet	76	77.6
Hayır	22	22.4
Destek kaynakları* n=76		
Eş	60	78.9
Anne ve baba	31	39.7
Gebelikte yoğun üzüntü yaşama		
Evet	38	38.8
Hayır	60	61.2
Gebelik öncesi ve gebelik döneminde psikiyatrik destek alma		
Evet	2	2.0
Hayır	96	98.0
Gebelik öncesi psikiyatrik tanı alma		
Evet	3	3.1
Hayır	95	96.9

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Prematüre bebeklerin %77.6'sının sezeryan, %22.4'ünün vajinal doğum ile doğduğu, %53.1'inin kız, %46.9'u erkek olduğu belirlendi. Bebeklerin gestasyon yaşlarının 31.32±3.39 hafta, doğum tartılarının 1574.28±609.65 gram, 39.43±15.56 günlük oldukları, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde 35.23±17.60 gündür yattıkları saptandı (Tablo 2).

Tablo 2. Bebeklerin bazı özelliklerinin dağılımı (n=98)

Özellikler	n	%
Doğum şekli		
Normal doğum	22	22.4
Sezeryan	76	77.6
Cinsiyeti		
Kız	52	53.1
Erkek	46	46.9
	Ort ± SS (min-max)	
Gestasyon yaşı (hafta)	31.32±3.39 (min=24 max=36)	
Doğum tartısı (gr)	1574.28±609.65 (min=650 max=2850)	
Kaç günlük olduğu	39.43±15.56 (min=29 max=105)	
YYBÜ'de yattığı gün sayısı	35.23±17.60 (min=7 max=105)	

Annelerin bebeklerini doğumdan sonra ortalama 1.97±1.39 gün, %42.9'unun ilk, %37.8'inin ikinci gün gördükleri, bebeklerine ilk dokunma zamanının ortalama 5.03±8.61 gün olduğu; %28.6'sının ilk gün, %33.7'sinin ikinci gün dokunduğu, bebeklerini ilk kucağına alma ortalamasının 14.69±16.34 gün olduğu; %20.4'ünün 16-30 günler arasında, %17.3'ünün 8-15. günler arasında, %8.2'sinin ilk gün ilk kez kucaklarına aldığı bulundu (Tablo 3).

Tablo 3. Annelerin bebeklerini doğumdan sonra görme ve kucağına alma zamanlarına ilişkin özellikleri (n=98)

Özellikler	n	%
Doğumdan sonra bebeği ilk görme zamanı (gün) Ort ± SS	1.97±1.39	
1. gün	42	42.9
2. gün	37	37.8
3. gün	11	11.2
4. gün ve sonrası	8	8.1
Bebeğe ilk dokunma zamanı (gün) Ort ± SS	5.03±8.61	
1. gün	28	28.6
2. gün	33	33.7
3. gün	10	10.2
4. gün	3	3.1
5. gün	3	3.1
6. gün	3	3.1
7. gün	6	6.1
8 -15. gün	6	6.0
16-25. gün	2	2.0
26-50. gün	4	4.1
Bebeğin ilk kucağına alma zamanı (gün) Ort ± SS		
1.gün	8	8.2
2.gün	9	9.2
3.gün	12	12.2
4.gün	7	7.1
5.gün	4	4.1
6.gün	3	3.1
7.gün	5	5.1
8 -15 gün	17	17.3
16- 30 gün	20	20.4
31-75 gün	13	13.3

Bu çalışmada annelerin MBÖ puan ortalaması 100.80 ± 4.10 , EPDÖ puan ortalamaları 8.55 ± 4.91 bulundu ve annelerin %82.3'ünün 12 puan ve altı, %17.2'sinin 13 puan ve üzerinde puan aldıkları belirlendi (Tablo 4).

Tablo 4. Annelerin MBÖ ve EPDÖ'den aldıkları puanların dağılımı (n=98)

Ölçek	Ort ± SS
MBÖ	100.80±4.10
EPDÖ	8.55±4.91
	n (%)
12 puan ve altı	83 (82.8)
13 puan ve üzeri	15 (17.2)

Annelerin MBÖ puanları ile EPDÖ puanları arasında negatif yönde zayıf anlamlı korelasyon bulundu ($r=-0.210$; $p=0.038$). Annelerin MBÖ puanları arttıkça EPDÖ puanları azaldı. Annelerin maternal bağlanması arttıkça depresyon düzeyleri düştü. Annelerin bebeklerini ilk kez kucaklarına alma zamanları ile MBÖ puanları arasında negatif yönde korelasyon bulundu ($r=-0.253$; $p=0.012$). Annelerin bebeklerini ilk kez kucaklarına alma zamanları uzadıkça maternal bağlanma puanlarının da azaldığı bulundu (Tablo 5).

Tablo 5. Annelerin bazı özellikleri ile MBÖ ve EPDÖ puanları arasındaki korelasyon ilişkisi ve anlamlılık düzeyleri (n=98)

Özellik		MBÖ	EPDÖ
EPDÖ	rs	-0.210	-
	p	0.038	
İlk kez kucağa alma zamanı (gün)	rs	-0.253	0,071
	p	0.012	0,488

TARTIŞMA

Prematüre bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan annelerin maternal bağlanma ve postpartum depresyon düzeylerini, maternal bağlanma ve postpartum depresyon ilişkisi ve bağlanmayı etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmada annelerin doğumdan sonra ortalama

1.97 ± 1.39 gün sonra bebeklerini gördükleri, 5.03 ± 8.61 gün sonra bebeklerine ilk kez dokundukları ve 14.69 ± 16.34 gün sonra bebeklerini ilk kez kucağına aldıkları bulundu (Tablo 3). Kurnaz (2007) prematüre ve düşük doğum ağırlıklı bebeği YYBÜ'de yatan annelerin %44.7'sinin bebeklerini doğum sonu hemen gördüklerini belirlemiştir. Ayrıca Kurnaz'ın (2007) çalışmasında annelerin %25'inde bebekleriyle ilk temaslarının doğum sonu hemen olduğu, ancak %10,5'inin taburculuk öncesi yapılan ikinci değerlendirmeye kadar bebeklerine hiç temas etmediği belirlenmiştir. Manav ve Yıldırım (2010) term bebek annelerinin birçoğunun bebeklerini ilk 30 dakikada kucaklarına aldıklarını, preterm bebek annelerinin ise ilk 30 dakikadan sonra bebeklerini kucaklarına aldıklarını belirlemiştir. Şen (2009) sağlıklı bebek annelerinin %44.3'ünün ilk yarım saatte, %44.3'ünün otuz dakika-iki saat içinde, %11.4'ünün iki saatten daha uzun sürede bebeklerini gördüklerini, Mutlu ve ark. (2015) annelerin %42.9'unun bebeklerini ilk kez kucağa alma zamanlarını ilk bir saat içinde, %57.1'inin ise birinci saatten sonra olarak belirtmiştir. Alan (2011) 4-6 aylık miadında doğan, sağlık problemi olmayan bebek anneleriyle yaptığı çalışmada, annelerden %59,2'si bebeklerini doğumdan sonra ilk olarak 31. dakikadan sonra kucaklarına aldıklarını bulmuştur.

Bu çalışmada annelerin bebeklerini ilk kez kucaklarına alma zamanlarının maternal bağlanmayı etkilediği, annelerin bebeklerini ilk kez kucaklarına alma zamanı uzadıkça maternal bağlanmanın azaldığı bulundu (Tablo 5). Manav ve Yıldırım (2010) doğum sonrası term bebek annelerinin çoğunluğunun bebeklerini ilk 30 dakikada kucağa aldıklarını, preterm bebek annelerinin ise 30 dakikadan sonra kucağa aldıklarını, kucağa alma zamanlarının bebeği algılamalarını etkilediğini, Mutlu ve ark. (2015) ise annelerin bebeklerini ilk kez kucaklarına alma zamanının MBÖ puanlarını etkilemediğini bulmuştur.

Preterm bebeklerin sağlık sorunlarının varlığı ve YYBÜ'de yatması annelerin bebeklerini kucaklarına alma sürelerini uzatmakta bu durum da maternal bağlanmayı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Annenin bebeğini görmesi, dokunması, kucağına alması ve onunla etkileşimini artırması, yenidoğan bakımına daha fazla katılmasının desteklenmesi anne bebek iletişimini dolayısıyla da bağlanmayı artıracığından bunun sağlanması hemşirenin önemli sorumlulukları arasında

yer almaktadır (Arslan ve Turgut 2013; Çalışır ve ark. 2008). Hemşireler ebeveyn-bebek bağlanmasını etkileyen faktörleri bilmeli, ebeveyn-bebek arasındaki etkileşim ve iletişimi değerlendirmelidir (Çalık Bağrıyanık ve ark. 2020).

Bu çalışmada YYBÜ'de prematüre bebeği yatan annelerin MBÖ puan ortalaması 100.80 ± 4.10 olarak bulundu (Tablo 4). Benzer şekilde Mutlu ve ark. (2015) term doğan bebeklerde MBÖ puan ortalaması 98.84 ± 4.75 , preterm doğan bebeklerde 100.76 ± 3.65 olarak bildirmiş ancak çalışmalarında bebeği YYBÜ'de yatan annelerin yenidoğanla daha zayıf duygusal bağ kurduklarını saptamıştır. Bu çalışmanın bulguları ile diğer çalışmaların bulguları değerlendirildiğinde, annelerin MBÖ puan ortalamalarının benzer olduğu görülmektedir. MBÖ'den elde edilecek en yüksek puanın 104 olduğu düşünüldüğünde, bu çalışmada YYBÜ'de prematüre bebeği yatan annelerin MBÖ puan ortalamasının maksimum puana yakın olması annelerin bebekleri ile duygusal bağlarının güçlü olduğu yönünde değerlendirilmiştir.

Annelerin EPDÖ puan ortalamaları 8.55 ± 4.91 bulundu ve %17.2'sinin postpartum depresyon açısından risk grubunda olduğu belirlendi (Tablo 4). Benzer şekilde Küçüköğlü ve ark. (2014) çalışmasında bebeği YYBÜ'de yatan annelerin EPDÖ puan ortalamasını 14.32 ± 6.91 , Yıldırım ve ark. çalışmasında 12.36 ± 5.76 , Türkoğlu ve ark. (2014) çalışmasında 13.09 ± 5.94 olarak riskli bulunmuştur. Uludağ ve Ünlüoğlu'nun (2012) çalışmalarında da bebekleri doğum sonrası YYBÜ'de takip edilen annelerin, anksiyete bozukluğu, depresyon varlığının ve durumluk kaygı seviyesinin arttığı saptanmıştır. Türkoğlu ve ark. (2014) çalışmasında, hasta bebeğe sahip annelerin %72'sinin ruhsal sorunlar yaşadığını, Durukan ve ark. (2011) çalışmasında, 2 hafta-18 aylık bebeği olan annelerin %25.6'sının gebeliği sırasında huzursuzluk ve endişe yaşadığını, ve annelerde postpartum depresyon sıklığının arttığını bulmuştur. Dayan (2019) çalışmasında daha önce depresyon öyküsü bulunan ve doğum sonrası psikolojik rahatsızlık yaşayan katılımcılarda postpartum depresyon düzeyi puan ortalamalarını yüksek olduğu bildirilmiştir.

Bu çalışmada annelerin postpartum depresyon puanlarının sağlıklı bebek anneleri ile yapılan çalışmalara göre yüksek

olduğu ve annelerin %17.2'sinin depresyon açısından risk grubunda oldukları bulunmuştur (Tablo 4). Bu çalışmada gebelik döneminde annelerin %38.8'inin yoğun üzüntü yaşadığı, %2'sinin gebelik öncesi ve gebelik döneminde psikiyatrik destek aldığı, %3,1'inin gebelik öncesi dönemde psikiyatrik tanı aldığı dikkate alındığında (Tablo 1), annelerin depresyon riski ve maternal bağlanma açısından sağlık profesyonelleri özellikle de hemşireler tarafından desteklenmelerinin önemini ortaya koymaktadır. Nur ve ark. (2004) gebelikten önce ruhsal hastalığı bulunan ve birinci derece yakınlarında ruhsal hastalık bulunan annelerde postpartum depresyon prevalansı kendisi ve birinci derece yakınlarında psikiyatrik öyküsü bulunmayanlara göre 2.87 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada annelerin maternal bağlanması arttıkça depresyon düzeylerinin düştüğü diğer bir ifadeyle annelerin depresyon düzeyleri düştükçe maternal bağlanmalarının arttığı belirlendi (Tablo 5). Çankaya ve ark. (2017) ve Çoban ve ark. (2020) da kadınların maternal bağlanma ölçeği puanları ile postpartum depresyon ölçeği puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu, postpartum depresyonun maternal bağlanmayı olumsuz yönde etkilediğini tespit etmişlerdi. Hergüner ve ark. (2014) da benzer şekilde sağlıklı bebek annelerinin EPDÖ puanları ile MBÖ arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu bulmuşlardı. Dayan (2019) da doğum sonrası psikolojik rahatsızlık yaşamayan katılımcıların maternal bağlanma puanlarını daha yüksek bulmuştu. Annenin psikolojik sağlığı, anne-bebek ilişkisinin gelişiminde önemli bir faktördür. Bu nedenle, postpartum semptomları daha fazla olan annelerin, depresif olmayan annelere göre bebeklerine daha az bağlandıkları görülmektedir.

Annelerin %77.6'sının gebelik döneminde sosyal destek aldığı kişilerin olduğu; %61.2'sinin eşinden, %31.6'sının anne ve babasından destek aldığı belirlendi (Tablo 1). Nur ve ark. (2004) eşin ilgisinin az olmasının postpartum depresyonu 2.73 kat arttırdığını bulmuştur. Bu nedenle YYBÜ hemşirelerinin eş desteğini sağlamak amacıyla aile merkezli bakım kapsamında babaları bebeğin bakımına dahil etmeleri, eşlerine destek olmada büyük önem taşımaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada YYBÜ'de prematüre bebeği yatan annelerin maternal bağlanma ve depresyon durumları arasında ilişki olduğu, postpartum depresyonun maternal bağlanmayı olumsuz etkilediği saptandı. Ayrıca annelerin bebeklerini kucağa alma sürelerinin uzamasının maternal bağlanmayı olumsuz etkilediği belirlendi.

YYBÜ hemşireleri anne-bebek bağlanmasının doğumdan sonra en kısa sürede başlatılması için annenin bebeği ile iletişim kurmasını, konuşmasını, bebeğine dokunması ve bebeğini mümkün olan en kısa sürede kucağına almasını desteklemelidir.

YYBÜ hemşirelerinin preterm doğum ve bebeğin YYBÜ'de yatmasının maternal bağlanma ve postpartum depresyon üzerine etkisi ve etkileyen faktörleri bilmeleri bu konuda hizmet içi eğitim programları düzenlenmeli ve bu eğitimlerde güncel araştırma sonuçlarına yer verilmelidir.

YYBÜ'lerde maternal bağlanmanın desteklenmesi amacıyla, maternal bağlanmanın anne-bebek/çocuk sağlığında öneminin bilinmesi, anne-bebek bağlanmasını etkileyen faktörlerin (annenin postpartum depresyon durumu, bebeklerini ilk kez kucağına alma zamanı) dikkate alınmalıdır.

Annelerin maternal bağlanma ve postpartum depresyon açısından risk faktörleri ile ilişkin tanımlanmasında, postpartum depresyon düzeylerini etkileyen faktörler (bebekten ayrılma, bebeğin bakımında aktif rol alamama, bebeğinden uzak kalma, kucağına alamaması) ile birlikte gebelik dönemine ait faktörlerin de dikkate alınması (gebelik döneminde yoğun üzüntü yaşama) önerilir.

YYBÜ ekibi yenidoğan izlemlerinde, annelerin depresif yakınmalarını sorgulamaları ve gerekli durumlarda psikiyatri kliniklerine yönlendirmeleri, gerek annenin ruhsal sağlığı gerekse anne-bebek etkileşimi açısından önemlidir. YYBÜ hemşirelerinin annelerin postpartum depresyon belirtileri ve bulgularının varlığını saptamak için ölçüm araçları kullanılması ve sürekliliği sağlanmalıdır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Bu makalede herhangi bir nakdî/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

- Alan H. (2011). Doğum sonrası dönemde sosyal desteğin anne bebek bağıllığına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan F, Turgut R. (2013). Prematüre bebek annelerinin evdeki bakım gereksinimleri ve bakım verme yeterliliklerini algılama durumları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 6 (3):119-124.
- Can G. (2010). Anne- yenidoğan bağıının önemi. Ekşi A. (Editör) Ben Hasta Değilim- Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi;s.1-5.
- Cox JL, Holden JM. (1987). Detection of postnatal depression: Development of the 10-item Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS). Br J Psychiatry,150(6):782-6.
- Çalık Bağrıyanık B, Yıldız D, Eren Fidancı B, Pekyığıt A. (2020). Healthy parent- infant bonding. Eurasian JHS, 3(2):40-47.
- Çalık K, Aktaş S. (2011). Gebelikte Depresyon: sıklık, risk faktörleri ve tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1):142-162.
- Çalışır H, Şeker S, Güler F, Anaç GD, Türkmen M.(2008). The anxiety levels and needs of infants'parents in a neonatal intensive care unit. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,12(1):31-44.
- Çankaya S, Yılmaz Dereli S, Can R, Kodaz Değerli N. (2017). Postpartum depresyonun maternal bağlanma üzerine etkisi. ACU Sağlık Bil Derg, (4):232-240.
- Çavuşoğlu H. (2013). Çocuk Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Sistem Ofset Basımevi. s:57-110.
- Çoban A , Arslantaş H , Dereboy F, Sarı E , Şahbaz M , Kurnaz D. (2020). Doğuma ilişkin özellikler postpartum depresyon ve maternal bağlanmayı yorduyor mu?. Life Sciences, 15(3):32-42. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/nwsals/issue/56101/688657>
- Dayan G. (2019). Postpartum Depresyonda Maternal Bağlanma Ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi.
- Durukan E, İlhan M, Bumin M, Aycan S. (2011). 2 hafta- 18 aylık bebeği olan annelerde postpartum depresyon sıklığı ve yaşam kalitesi. Balkan Med J, 28: 385-393.
- Engindeniz AN, Küey L, Kültür S. (1996). Validated Turkish Version Of Edinburgh Postpartum Depression Scale. Bahar Sempozyumları 1 Kitabı. Ankara: Psikiyatri Derneği Yayınları, s:51-52.
- Erdeve Ö, Atasay B, Arsan S, Türmen T.(2008). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatış deneyiminin aile ve prematüre

- bebek üzerine etkileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51: 104-109.
- Güleç D, Kavlak O. (2013). Baba-bebek bağlanma ölçeğinin türk toplumunda geçerlilik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*,10(2):170-81.
- Güleşen A, Yıldız D. (2013). Erken postpartum dönemde anne bebek bağlanmasının kanıta dayalı uygulamalar ile incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(2):177-82.
- Hergüner S, Çicek E, Annagür A, Hergüner A, Örs R. (2014). Doğum şeklinin doğum sonrası depresyon, algılanan sosyal destek ve maternal bağlanma ilişkisi. *Düşünen Adam- The Journal Psychiatry And Neurological Sciences*, 27:15-20.
- Kavlak O, Şirin A. (2007). Anne ve babaya ait bağlanma ve hemşirenin rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 23(2): 183-94.
- Kavlak O, Şirin A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1):189-202.
- Kınık E, Özcan H. (2020). Maternal bağlanmayı etkileyen faktörler ve primiparlarda maternal bağlanma durumu. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 2(1): 47-53 .
- Kokanalı D, Ayhan S, Devran A, Kokanalı M, Taşçı Y. (2018). Sezaryen doğumun postpartum depresyona ve maternal bağlanmaya etkisi . *Çağdaş Tıp Dergisi*, 8(2): 148-152 . DOI: 10.16899/gopctd.366181
- Korja R, Savonlahti E, Haataja L, Lapinleimu H, Manninenet H, Piha J, Lehtonen L. (2009). Attachment representations in mothers of preterm infants. *Infant Behav Dev*, 32(3):305-311.
- Kurnaz E. (2007). Bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde olan annelerin endişeleri ve bakım gereksinimleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Küçüköğlü S, Çelebioğlu A, Coşkun D. (2014). Yenidoğan kliniğinde bebeği yatan annelerin postpartum depresyon belirtileri ve emzirme özyeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi/ Gümüşhane University Journal of Health Sciences*, 3(3):921-932.
- Manav G, Yıldırım F. (2010). Term ve preterm bebek annelerinin bebeklerini algılama durumları. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 32:149-157.
- Mutlu C, Yorbık Ö, Tanju İ, Çelikel F, Sezer G. (2015). Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası etkenlerin annenin bağlanması ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Derg*, 16:442-450.
- Nur N, Çetinkaya S, Bakır D, Demirel Y. (2004). Sivas il merkezindeki postnatal depresyon prevalansı ve risk faktörleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(2):55-59.
- Şen S. (2009). Anneanne-anne-bebek bağlılığının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Türkoğlu N, Yalçınöz H, Küçüköğlü S. (2014). Sağlıklı ve hasta bebeğe sahip annelerin doğum sonu depresyon düzeylerinin karşılaştırılması. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 3(1):1-8.
- Uludağ A, Ünlüoğlu İ. (2012). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen bebeklerin annelerinde stres oluşturan faktörler; stresle başa çıkmada birinci basamağın rolünün belirlenmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 4(3):19-26.